

Jaarverslag van de beheervrijwilligers

[Een dorre gele massa met geen enkele bloem]

Bijzonder

Met een kleine variatie op de mening van de ouders Trom over hun zoon Dik: 2018 was een bijzonder jaar, en dat was het. Duidelijk natuurlijk: het jaar van warmte en langdurige droogte, en de gevolgen daarvan. Minder duidelijk: schrijver dezes moest het in 2018 vanwege gevarieerd fysiek ongemak nogal eens laten afweten, waardoor wat minder puntjes op de i gezet zijn, en het met de waarnemingen, ondanks al de nuttige notities in onze kantooraagenda, toch wat behelpen blijft.

Nachtegalen

Desondanks beginnen we welgemoed met de twee diergroepen die in dit verslag traditioneel op het menu staan, namelijk de nachtegalen en de dagvlinders. Droogte en warmte komen daarna aan bod. Allereerst de nachtegalen. Om het aantal territoria met zekerheid, op basis van vrij strenge criteria, vast te stellen, zijn toch flink wat waarnemingen nodig. Maar die waren in 2018 nogal gefragmenteerd, met name in de westelijke helft, zeg maar vanaf het tankstation. Alle notities overziende schat ik het aantal zekere territoria op minstens drie, maar vier is waarschijnlijker, en vijf is ook zeker niet uitgesloten. Geheel in lijn van de afgelopen jaren, maar wel minder dan het ooit was.

Opmerkelijk is 'de' oostelijke nachtegaal, nabij het voormalige kampje van de Petalo's. Ooit was het een tijdje een vast territorium, daarna weer niet, en nu weer wel. Het zou mooi zijn als de nachtegalen zich in het Jaagpadbos, de oostelijke Oeverlanden, meer zouden settelen. Daar zijn wel aanwijzingen voor, maar het blijft afwachten. De tijd zal het leren.

Dagvlinders

Dan de dagvlinders. De waarnemingen vallen uiteen in een structureel en een incidenteel gedeelte. De structurele waarneming omvat een vaste telroute die in principe vanaf ongeveer half april tot begin oktober wekelijks wordt gelopen. Dat maakt vergelijking van alle jaren goed mogelijk. Maar die telroute beslaat niet het gehele gebied. Daarom worden ook buiten de route observaties genoteerd: de incidentele. Voor beide soorten waren de waarnemingen in 2018 beperkt. Zo werden in 2018 op de vaste route elf teldagen genoteerd, ongeveer de helft van het gemiddelde van de voorgaande jaren.

Ook het aantal incidentele waarnemingen was aanzienlijk minder, zeker zo'n vijftig procent. Net als bij de nachtegalen is ook hier het aantal waarnemingen beperkt. Soorten die normaal altijd wel in kleine aantallen worden gezien, zoals bijvoorbeeld kleine vuurvlieder of kleine vos, zijn nu niet of nauwelijks waargenomen. Doorgaans veel voorkomende soorten, zoals de atalanta en het bruine zandoogje, normaal veruit de algemeenste soort in het gebied, deden het ook (zeer) slecht.

Al snel komt dan de vraag op wat deze lage aantallen gaan betekenen voor de dagvlinderpopulatie in 2019. Wanneer de damesdagvlinders bij gebrek aan genoeg bloeiende bloemen, dus gebrek aan voedsel, minder eitjes afzetten op de waardplanten, en die waardplanten ook nog eens staan te verdorren, dus de rupsen niet voldoende te eten hebben, dan wordt het knap lastig. Dat maakt benieuwd naar 2019.

Vliesvleugeligen

Opmerkelijk zijn in de agenda de zwermen vliesvleugeligen die je tegenkomt, zoals tronkenbijen, maskerbijen, zandbijen, metselbijen, hoornaars, bladwespen, deukwespen en nog veel meer. Ik hoop dat de uitbater van het Grand Hôtel des Insectes daaraan nog eens een mooi artikel gaat wijden. Even opmerkelijk was trouwens de waarneming van de zesvlekprachtblindwants, die behalve aan twee kanten van het Nieuwe Meer, verder alleen in Zuid-Limburg voorkomt.

Droogte

Als het over droogte en warmte gaat sippelen de notities daarover geleidelijk de agenda binnen. 'Hier en daar is zelfs de dauwbraam verdord', staat er dan. Soms ook is er verbazing: 'het muskuskaasjeskruid op de Apenrots staat er monter bij (...) een onverwacht droogtebestendige plant'. Sterker nog: 'de kaasjeskruiden zijn de ware helden van deze zomer, fier overeind bleven ze onophoudelijk bloeien'. Maar vooral is er toch kommer en kwel: 'Marjolein zeer moeilijk, komt niet tot bloei. Sint-janskruid en kruipend stalkruid verdroogd, gewone rolklaver niet te zien.' Toch allemaal droogtebestendige planten. De rode kornoelje heeft dorre bladeren. Veel blauwe knoop heeft het zeer moeilijk. En als klap op de vuurpijl: 'de Japanse duizendknoop is her en der aan het verdorren'. Over dat laatste zal niemand een traan laten, maar al die andere verdrogenden gaan je natuurlijk wel aan het hart.

Er is sprake van krimpscheuren, en de zandige graslanden worden omschreven als 'een dorre gele massa met geen enkele bloem'. Over sommige bomen staat in augustus te lezen: 'wat een bladval, het lijkt wel herfst'. Het zal niet verbazen dat, begin september, 'Regen! Regen! Regen! De gehele dag!' deze keer wel als een uiting van vreugde moet worden gezien.

Ook plassen en moerassen zijn gedeeltelijk of geheel uitgedroogd. Uiteraard nadelig voor de daarin levende fauna, maar als keerzijde verwacht ik wel dat verlanding hiermee wat wordt vertraagd.

Toekomst

Wat een en ander voor de toekomst brengt, blijft afwachten. Veel soorten planten hebben het zwaar gehad, hebben bijvoorbeeld geen of weinig zaad geproduceerd. Maar dat geeft wellicht juist andere soorten, die mogelijk wat in de verdrukking zaten, weer nieuwe kansen. Misschien komt er wel een explosie van kaasjeskruiden!

De droogte heeft natuurlijk ook gevolgen gehad voor al het klein gedierte, bijvoorbeeld in en op de strooisellaag, zoals pissebedden, slakken, wormen. En voor de dieren die daarvan weer leven. Men kan dan denken aan nachtegalen en merels, maar ook aan egels en spitsmuizen. Hoe goed hebben zij de droogte overleefd? Maar ook hun jongen: goed genoeg gevoed om de overwinteringsgebieden te bereiken, of om in ons gebied de winter door te komen? Om dat vast te stellen zou je ter vergelijking over goede tellingen moeten beschikken, maar die zijn er niet. Wat dat betreft is het jammer dat de vereniging niet rijk genoeg is om met enige regelmaat zulk basaal onderzoek (semi-)professioneel uit te (laten) voeren.

Werkzaamheden

In dit verslag zijn, voor de variatie, de gebruikelijke werkzaamheden wat onderbelicht gebleven. Maar we hebben wel degelijk, onder andere, wilgen geknot, paden opgehoogd, takkenrillen aangelegd, zwerfvuil verzameld, gemaaid, geharkt, hout gehakt, soep gemaakt, gezwommen in het Nieuwe Meer, en van een eindejaarsmaaltijd genoten. Ook Japanse duizendknoop en reuzenbalsemien werden weer bestreden. Al raakten we bij die laatste wel in een spagaat. Normaal

roeien we ze met wortel en tak uit, maar er bloeiden zo weinig andere planten, dat we de mientjes hier en daar even met rust hebben gelaten, ten bate van insecten die bloemen nodig hebben.

Bavaria

Rest me nog te melden dat we in 2018 bijna 2700 aanwezigheidsuren (ook wel: werkuren) in de agenda hebben genoteerd. Dat is wel eens minder geweest. Op jaarbasis bestond de beheervrijwilligersgroep uit zo'n twintig personen, wisselend aanwezig en van zeer diverse pluimage. Ook is weer zeer prettig samengewerkt met ons trouwe juffertje-in-het-groen, natuur-zzp'ster Carla Peperkamp. Het blijft overigens wel treurig dat het elk jaar weer zo lang onzeker is of ze nog een jaar mag blijven. Met het stadsdeel ten slotte waren de contacten op zich niet slecht, maar wel nogal onregelmatig, omdat het een groot deel van het jaar vooral bezig was zichzelf te reorganiseren. We hopen dat het in 2019 beter gaat. Zo, en nu eerst een Bavaria (malt).

[Rein Cremer]